

blott en "affär" som här skyntar. För den som sysslat med exempelvis Haijbyaffären eller Sellingaffären innehåller skådespelet skakande påminnelser om vad som skett eller kunnat ske — om inte några människor med patos, underifrånkomliga överdrifter och misstag, arbetat för att avslöja och klarlägga. Att Moberg i en rad fall gått i spetsen för detta arbete, envist och modigt, i förakt för hån och elakheter, är hans heder.

Till det märkliga och oroande i pjäsen är att inte bara de skilda "intrigerna" i pjäsen verkar skrämmande välbekanta, utan att också detaljer som i och för sig kunde synas otroliga stämmer överens med vad som skett eller sker. Läkaren som undersöker Krister Langton uttalar: "Vi måste ha hälsokontroll också på det psykiska området. Den ingår helt enkelt i ett modernt samhälles hälsovård. Nu för tiden är det bara upplysta och fördomsfulla människor som betraktar en sinnesundersökning som något nedsättande för objektet." Det låter fantastiskt, men vad säger chefen för medicinalstyrelsen i ett yttrande: "Hälsokontroll även på det psykiska området är en uppenbar tendens i samhällets hälsovård, och en dylik undersökning bör inte av en upplyst samtid betraktas som på något sätt diskriminerande." Den tendens att skydda myndigheterna som ofta omtalas i pjäsen har kommit till värre uttryck i verkligheten, såsom då justitie-

kanslern för ett par år sedan föreslog att "vad som är ägna att undergräva aktningar för... myndigheter" i princip borde straffbeläggas; ävensanna men förklenande uppgifter om myndigheter (vanryktande) borde bli straffbara utom i vissa fall. På punkt efter punkt kan detaljer i pjäsen på detta sätt visas motsvara verkligheten.

Till slut ett ord om pressens roll i detta sammanhang. I Mobergs pjäs beskrives pressen — närmast Folktribunen alias Arbetaren — som en visserligen bräcklig tillflykt då ordinarie rättsmedel inte ger skydd. Vi skall inte här ingå på hur pressen skött denna sin uppgift; att några tidningar i flera affärer varit drivande krafter är obestriddigt. Men det är av värde att slå fast att inte blott rättssökande enskilda vänder sig till tidningarna, utan att även myndigheterna söker påverka dem. I flera rättsaffärer har angripna myndighetspersoner systematiskt sökt påverka pressen, inte bara genom sk presskonferenser som i Haijbyaffären, utan genom förtroliga samtal, varunder de gjort påståenden eller erkännanden som de aldrig skulle vilja stå för offentligt. Vid ett tillfälle har vi ansett det vara en skyldighet att publicera uppgifter ur ett sådant samtal; som regel måste "förtroligheten" re-spekteras. Moberg har snarare underskattat än överskattat överhetens verksamhet bakom kulisserna, omfattningen av de "interna ämbetsätgårderna".

Vår FN-serie

angripes självfallet i Svenska Dagbladet, i huvudsak genom ett missvisande referat. Det lustiga är emellertid att tidningen också klagar över att vi utgått från "renodlat rationalistiska utgångspunkter". Det är väl bekant att Svenska Dagbladet när det gäller religionen, kyrkan och konungen sedan länge ansett förnuftsmissiga resor, många olämpliga, men det förvånar oss att tidningen även till förmån för FN avsägar sig bruket av sitt förstånd. Linjen är emellertid generellt användbar; om tidningen fullföljer den, behöver den inte längre på någon punkt söka använda huvudet.